

ТАНИЛЦУУЛГА

Цөмийн материалыг биечлэн хамгаалах
1980 оны конвенцын 2005 оны нэмэлт,
өөрчлөлтийн тухай

“Монгол Улсын цөмийн зэвсгээс ангид байх статусыг шинэ түвшинд гаргах тухай” Монгол Улсын Их Хурлын 2015 оны 60 дугаар тогтоолоор Цөмийн аюулгүй ажиллагааны тухай 1994 оны конвенц, Ашигласан түлшний болон цацраг идэвхт хаягдлын менежментийн аюулгүй ажиллагааны тухай 1997 оны конвенц, Цөмийн материалыг биечлэн хамгаалах тухай 1980 оны конвенцын 2005 оны нэмэлт, өөрчлөлт, Бага хэмжээний цөмийн материалын шинэчилсэн протоколд тус тус нэгдэн орохыг Засгийн газарт даалгасан байна.

Засгийн газрын 2023 оны 08 дугаар сарын 23-ны өдрийн хуралдаанаар Цөмийн материалыг биечлэн хамгаалах тухай 1980 оны конвенцын 2005 оны нэмэлт, өөрчлөлтийн тухай хэлэлцэн дэмжиж, Улсын Их Хурлын холбогдох Байнгын хороотой зөвшилцөхөөр тогтсоны дагуу танилцуулж байна.

Конвенцод нэмэлт, өөрчлөлт оруулах асуудал анх 1999 онд сөхөгдсөн бөгөөд 2001 онд Америкийн Нэгдсэн Улсын Нью-Йорк хотноо болсон террорист халдлагын дараа нэмэлт, өөрчлөлт оруулах асуудал улам эрчимжсэн байна.

Террорист халдлагад цөмийн материал ашиглаагүй боловч ийм төрлийн аюул заналаас урьдчилан сэргийлэх, улс орон бүр өөрийн цөмийн материал, цөмийн байгууламжийг биечлэн хамгаалах дэглэмийг бэхжүүлэх зорилгоор 2005 онд Цөмийн материалыг биечлэн хамгаалах тухай конвенцод нэгдэн орсон улс орнууд Бүгд Найрамдах Австри Улсын Вена хотноо хуралдсан.

Бага хуралд 89 улсын төлөөлөгч оролцож, тухайн конвенцод нэмэлт, өөрчлөлт оруулах шийдвэр гаргасан уг хуралд Монгол Улсаас Бүгд Найрамдах Австри Улсад суух Бүрэн эрхт Элчин сайд, Байнгын төлөөлөгч оролцжээ.

Олон улсын атомын энергийн агентлаг нь энхийн зорилгоор ашиглаж байгаа цөмийн байгууламж, цөмийн материалыг үр дүнтэй биечлэн хамгаалах дэглэмийг дэлхий дахинд бий болгож хэвшүүлэх, цөмийн материал болон байгууламжийн эсрэг гэмт хэрэг үйлдэхээс урьдчилан сэргийлэх, хариу арга хэмжээ авах, оролцогч улсуудын хамтын ажиллагааг бэхжүүлэхийн тулд энэхүү нэмэлтэд нэгдэн орохыг гишүүн орнуудад уриалсан байна.

Манай улс одоогийн байдлаар их хэмжээний өндөр идэвхтэй цөмийн материал, цөмийн байгууламжгүй хэдий ч өөрийн орны өнөөгийн биечлэн хамгаалах шаардлагыг үндэслэн олон улсын стандартад нийцсэн биечлэн хамгаалах дэглэмийг бий болгох боломжтой.

Ингэснээр 1986 онд нэгдэн орсон Цөмийн материалыг биечлэн хамгаалах тухай конвенцоор хүлээсэн үүргээ улам бэхжүүлэх юм.

Цөмийн материалыг биечлэн хамгаалах тухай конвенц нь 1987 оны 02 дугаар сарын 08-ны өдрөөс хүчин төгөлдөр болсон.

Тус конвенцод 2022 оны 11 дүгээр сарын 30-ны өдрийн байдлаар 164 улс нэгдэн орж, 44 улс гарын үсэг зурсан байна.

Цөмийн материалыг биечлэн хамгаалах тухай конвенцын 2005 оны нэмэлтэд 2022 оны 11 дүгээр сарын 30-ны өдрийн байдлаар 131 улс нэгдсэн байна.

Уг конвенцын зорилго нь энхийн зорилгоор ашиглагдах цөмийн материалыг олон улсын хэмжээнд аюулгүй тээвэрлэх, биечлэн хамгаалахад оршино.

Цөмийн материалыг биечлэн хамгаалах тухай конвенцын нэмэлт, өөрчлөлтийн зорилго нь энхийн зорилгоор ашиглаж байгаа цөмийн байгууламж, цөмийн материалын дэлхий дахинд үр дүнтэй биечлэн хамгаалах тогтолцоог бий болгож хэвшүүлэх, энэхүү материал болон байгууламжийн эсрэг гэмт хэрэг үйлдэхээс урьдчилан сэргийлэх, хариу арга хэмжээ авах, оролцогч улсуудын хамтын ажиллагааг хөгжүүлэхэд оршино.

Зэвсэглэлийн зориулалтаар ашигласан болон хуримтлуулсан цөмийн материал, тухайн материалыг агуулсан цөмийн байгууламж нь энэ конвенцод хамаарахгүй. Конвенцоор зохицуулах харилцаа, хамрах хүрээ, хүлээх үүргийг 23 зүйлд багтаасан.

2005 онд Цөмийн материалыг биечлэн хамгаалах 1980 оны конвенцын 1, 2, 5, 6, 7, 11, 13 дугаар зүйлүүдэд нэмэлт, өөрчлөлт орж, олон улсын тээвэрлэлтээс гадна, дотоодод ашиглах, хадгалах, тээвэрлэж байгаа цөмийн материалын болон цөмийн байгууламжийг биечлэн хамгаалах, мөн хулгайлагдсан, хууль бусаар хил нэвтрүүлсэн цөмийн материал, түүнд холбогдох гэмт хэрэг, хорлон сүйтгэх үйл ажиллагаатай тэмцэх зэрэгт олон улсын хамтын ажиллагааны хамрах хүрээг өргөжүүлсэн.

Уг конвенц нь хууль зүйн хувьд заавал дагаж мөрдөх шинж чанартай эрх зүйн баримт бичиг юм.

Конвенцын нэмэлт, өөрчлөлтөд нэгдэн орсон улс орон бүр цөмийн материалыг хулгайлах, хууль бусаар эзэмших, эдгээр учирч болох бодит аюул бий болсон тохиолдолд Олон улсын атомын энергийн агентлагт нэн даруй мэдэгдэх шаардлагатай.

Энэ мэдээллийг үндэслэж тухайн улс өөрийн үндэсний аюулгүй байдлыг хангах, цөмийн террорист үйлдлээс урьдчилан сэргийлэх, бодит аюул тулгарсан тохиолдолд бусад орон болон холбогдох олон улсын байгууллагуудаас дэмжлэг авах боломжтой.

Нэмэлт, өөрчлөлтөд нэгдэн орсноор цөмийн материал болон цөмийн байгууламжийн биет хамгаалалтыг олон улсын түвшинд хүргэх, цөмийн терроризм, гэмт хэрэгтэй тэмцэх, олон улсын хамтын ажиллагааг бэхжүүлэх, эдгээр зорилтуудад нийцсэн үндэсний эрх зүйн орчныг бий болгоход дөхөм болно.

Тус конвенц нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, холбогдох бусад хууль тогтоомжтой уялдсан байна.

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР